

رساله
گفتار در روش به راه برین عقل

زنه دکارت

محمّد علی فروغی

به کوشش
محمود شمس

انتشارات امید انقلاب

سرشناسه	دکارت، رنه، ۱۹۵۶-۱۶۵۰ م.
عنوان و نام پدیدآور	Descartes, Rene
مشخصات نشر	رساله گفتار در روش به راه بردن عقل / نویسنده رنه دکارت؛ مترجم محمدعلی فروغی؛ به کوشش محمود شمس.
مشخصات ظاهری	تهران: امیدانقلاب، ۱۳۹۵.
شابک	۷۲ ص: ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
وضعیت فهرست‌نویسی	۹۷۸-۶۰۰-۶۸۰-۶۳-۲
یادداشت	فیفا
موضوع	عنوان اصلی: Discours de la methods pour bien conduire sa raison
موضوع	روش‌شناسی
شناسه افزوده	علوم -- روش‌شناسی
شماره انورده	فروغی، محمدعلی، ۱۲۵۴-۱۳۲۱، مترجم
رده‌بندی کنگره	شمس، محمود، ۱۳۵۳-، گردآورنده
رده‌بندی دیویی	۱۹۴
شماره کتابشناسی ملی	۴۱۴۴۸۲۴

✉ nashr.omidenghelab@yahoo.com

عضو انجمن ناشران دانشگاهی

انتشارات امیدانقلاب

رساله

گفتار در روش به راه بردن عقل

رنه دکارت
محمدعلی فروغی
محمود شمس
امیدانقلاب
سولماز مرادزاد
اول- شهریور ماه ۱۳۹۵
جلد ۱۰۰۰
۹۰۰۰ تومان
برزاق شمس دوست
هدیه: علورانیان
۹۷۸-۶۰۰-۶۸۰-۶۳-۲

نویسنده
مترجم
به کوشش
ناشر
حروف‌نگار و صفحه‌آرا
نوبت و سال چاپ
تیراژ
قیمت
مدیر تولید
ناظر فنی چاپ
شابک

بخش کتاب علوم پویا: میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، بین خیابان وحید نظری و خیابان روانمهر، پلاک ۵۱، واحد ۱ تلفن: ۶۶۹۶۰۷۷۳ و ۶۶۳۱۹۵۶۷ تلفکس: ۶۶۹۶۰۷۷۲

مؤسسه گسترش فرهنگ و مطالعات: ۷۷۳۵۴۶۰۴

کتاب مهربان: ۶۶۹۷۳۱۷۶

آیدا: ۶۶۹۸۰۵۷۶-۶۶۲۶۴۳۷۲

میدان انقلاب، خیابان دانشگاه، بن‌بست پورجوادی، پلاک ۷، کتاب دهخدا

تلفن: ۶۶۹۶۲۳۴۲

۳ ملاحظات چند در باب علوم بخش نخست

۱۱ قواعد اصلی بخش دوم

۲۱ پاره ای از قواعد اخلاق بخش سوم

۲۹ دلیل اثبات وجود باری و روح انسانی بخش چهارم

۳۷ ترتیب اهل علم طیبی بخش پنجم

۵۳ ضرورت تحقیق در احوال طیبیت بخش ششم

مقدمه

«رنه دکارت (Rene Descartes) در لاهه (La Haye) از شهرهای کوچک فرانسه، در سال ۱۵۹۶ زاده شد. دوره‌ی تحصیل آن زمان را در مدرسه‌ی لافلش (La Fleche) که ژزویته‌ها (Jesuites) - یسوعیان خدمتگزاران دیانت مسیحی که پس از ظهور مذهب پروتستان برای حفظ و تحکیم مذهب کاتولیک جمعیتی تشکیل دادند) اداره می‌کردند در ۸ سالگی کرد. چندی هم به علم حقوق و طب پرداخت و چون به ۲۰ سالگی رسید، متوجه نقص تربیت علمی خویش گردید و بنابر جهانگردی گذاشت.

در دوره و دوایر سیاسی و نظامی فرانسه در آن هنگام آلوده به دسائس و با طبع سنگین دکارت نابینا گردید. پس آهنگ کشورهای دیگر نمود و داخل در لشکریان رئیس جمهوری هلند شد. اما منظور دکارت نه جنگ گرس بود، نه مزد گرفتن. بلکه وسیله‌ی سیر و سیاحت می‌جست، چنانکه چندی بعد از هلند به آلمان رفت. در شبی از شب‌های پاییز (ظاهراً دهم نوامبر ۱۶۱۶) در نوبورگ (Neuborg) از شهرهای آلمان در عالی که در کانون آتش تفکر می‌کرد، روش علمی تازه‌ای بر او مکشوف شد و همان شب ۳ مرتبه خواب‌هایی دید تعبیر آنها را چنین کرد که خداوند او را به دنبال کردن آن رشته از تفکرات گمارده است. اما باز سیاحت را به سرانجام رسانده در آلمان و مجارستان و ایتالیا و شاید دانمارک و لهستان گردش نمود و مدت ۹ سال به سیاحت و انفس اشتغال و با دانشمندان ملاقات و گفتگوها داشت. سرانجام عشق فراوان به کسب معرفت و حقیقت علمی و میل به پرهیز از معاشرت و مزاحمت مردم و بی‌ رغبتی به جاه و آوازه، او را بر آن داشت که گوشه‌نشینی کند. پس هلند را برگزید و ۲۰ سال در نقاط مختلف آن دیار زیست ...

پس از آنکه ۴ سال در هلند به امور علمی اشتغال ورزید صحنه‌ی حاضر کرد موسوم به (عالم La Monde)، و آن بیانی بود از کلیه‌ی خلقت. و یکی از اصول عقایدی که در آن اظهار نموده حرکت زمین بود و می‌خواست آن تصنیف را به چاپ برساند. در آن هنگام برای حاکم می‌گالیه بلند شد و خبر رسید که آن دانشمند به سبب اظهار عقیده به حرکت زمین، مغبوض و بیایین شده و در محکمه‌ی شرع محکوم گردیده است (سال ۱۶۳۳). دکارت با تأسف بسیار از نشر کتاب خود صرف‌گردد و ۴ سال پس از آن واقعه کتاب دیگری به چاپ رسانید موسوم به گفتار در روش درست‌راه بردن عقل و طلب حقیقت در علوم، مذیل به ۳ رساله در مناظر و مرایا و کائنات جو و هندسه.

مندرجات این کتاب همه نتیجه‌ی تحقیقات و تفکرات شخصی دکارت بود و این نخستین کتاب علمی و فلسفی است که به زبان فرانسه نوشته شده، زیرا که پیش از آن در سراسر اروپا فضلا نوشته‌های خود را به زبان لاتین می‌نوشتند. از همین‌رو تصنیف مزبور در نزد عامه بسیار دلچسب واقع شد. مسائلی که در باب‌های ۳۱گانه‌ی این کتاب بحث شده، موضوع تحقیقات بی‌شمار گردیده و کم و زیاد بسیار پیدا

کرده و تصانیف مکمل‌تر در آن مباحث نوشته شده که هم‌اکنون در مدارس متداول است و بنابراین آن ۳ باب که اصل بود کهنه و متروک گردیده، ولیکن مقدمه کتاب چون مشتمل بر سرگذشت روحانی دکارت و اصول عقاید فلسفی و بیان روش علمی او می‌باشد، از لحاظ تاریخی به اهمیت و اعتبار خود باقی‌مانده و پس از سیصد سال هنوز یکی از معتبرترین کتاب‌های علمی فرانسه به شمار می‌رود و موضوع مباحثه و تحقیق دائمی فضلا و حکما می‌باشد و نام آن را به اختصار گفتار در روش یا تنها گفتار می‌گویند. جز اینکه این رساله چون کتابی مستقل نبوده و دکارت آن را به قصد دیباچه یا مقدمه‌ی تصنیف علمی خود نگاشته است، در بیان مطالب غایت ایجاز و اختصار را روا داشته و غالباً به اشاره گذرانیده است. چنانکه بعضی عبارات نامفهوم و روی هم رفته اگر به نظر سطحی نگریسته شود، چندان جلوه نمی‌کند...

پس از نشان دادن باب، دکارت در ظرف ۷ سال، دو تصنیف دیگر به چاپ رسانید: یکی تنها در مباحث مابعدالطبیعه، موسوم به (تفکرات در فلسفه اولی) و دیگری در کلیه‌ی حکمت الهی و طبیعی موسوم به (اصول فلسفه)، و این دو کتاب در واقع به منزله‌ی شرح و تفسیر بخش چهارم و پنجم رساله‌ی گفتار می‌باشد. و چون فضایی معاصر اعتباراتش را بر دکارت نموده و بر بعضی از آرای او اشکال کرده بودند، جواب آنها را هم نوشته، دنبالش کتاب (معمات) قرار داد. با آنکه تحقیقات دکارت در مسائل علمی و فلسفی بسیار غامض بود، چون مطالب را با احوال روشنی آدا می‌کرد، بیشتر مردم می‌فهمیدند و به درک آن مشتاق می‌شدند. چنانکه بسیار کسان به بسط دادن مصنفات او خواهان علم گردیدند و کتابخانه و آلات و ادوات علمی فراهم کردند و مشغول مباحثه شدند و با دکارت به مکاتبه پرداختند و او با کمال سادگی و مهربانی و اهتمام جواب سؤالات را می‌نوشت. از جمله کسانی که در این راه وارد شدند، پرنسس (الیزابت) است ... باری گفتگوهای فیلسوف با سهرزاد پانه (الیزابت)، منتهی شد به اینکه دکارت عقاید خود را در احوال نفس برای پرنسس به صورت کتابی درآورد. موسوم به (رساله در انفعالات انسانی) که آخرین تصنیف مهم دکارت محسوب می‌شود.

در خلال اقامت در هلند، دکارت ۳ سفر به پاریس رفت و مورد تکریم ابنای وطن شد، لیکن هیچگاه اوضاع آن کشور را از جهت آرامی و امنیت با احوال خود سازگار ندیده به هلند برگشت تا اینکه ملکه سوئد دختر پادشاه نامی آن کشور او را به دربار خود دعوت نمود ... پس در پاییز ۱۶۵۹ به پایتخت سوئد رفت و با ملکه به مباحثه و گفتگوی علمی و فلسفی مشغول شد. اما سرمای آن دیار به مزاج دکارت سازگار نیامد، ذات‌الریه گرفت و پس از ۹ روز بیماری، در سال ۱۶۵۰ به سن ۵۴ درگذشت...

محمد علی فروغی

سیر حکمت در اروپا با اندکی تلخیص

گفتار در روش درست راه بردن عقل و جستجوی حقیقت در علوم

اگر این گفتار پر دراز نماید که خواندنش همه در یک هنگام میسر نباشد، می‌توان آن را شش بخش نمود. بخش نخستین: ملاحظات چند در باب علوم را در بردارد. بخش دوم: قواعد اصولی که مُصنّف در پی آن بوده است. بخش سوم: پاره‌ای از قواعد اخلاق که از آن پاره‌ای بارزده است. بخش چهارم: دلایل اثبات وجود باری و روح انسانی که بنیاد علم مابعدطبیعه او است. بخش پنجم: ترتیب مسائل علم طبیعی که آنها را جستجو کرده است، مخدوم بیان حرکت قلب و پاره‌ای از مشکلات دیگر که متعلق به طب می‌باشد، سپس تفاوتی که میان روح انسان و روح جانوران هست و در بخش آخر گفتگو می‌کند از آنچه ضرور است، برای اینکه در تحقیق احوال طبیعت بیشتر پیشرفت حاصل شود و آنچه مصنف را به نوشتن این کتاب انگیزه است.